

Κριτική Θεάτρον

‘Ο «Σίντ» του Κορνέιγ

ΑΠΟ ΤΟΝ ΓΑΛΛΙΚΟ ΘΙΑΣΟ «TEATR E KYΛTYP»

Τὸν «Σίντ» ἔνα ἀπὸ τὰ τέσσερα ποιητικὰ ἀριστουργήματα τοῦ Πιέρ Κορνέιγ — τὰ ἄλλα τρία εἶναι ὁ «Πολύευκτος», ὁ «Ὀράτιος» καὶ ὁ «Κίνας» — εὐτύχησε προχθὲς νὰ χαρῇ τὸ ἀθηναϊκὸ κοινόν, δοσμένον ἀπὸ τὸν γαλλικὸ θίασο «Τεάτρ ἔ Κυλτύρ» τῆς Μαρσέλ Τασσανκούρ στὸ Ὡδεῖον Ἡρώδου.

Εἶναι γνωστὲς οἱ ἀντιρρήσεις πρὸς διατυπώθηκαν ὅταν πρωτοπαρουσιάσθηκε τὸ ἔργο τὸ 1636 στὸ θέατρο Μαραί, ὁ περίφημος ἐξάμηνος «καυγᾶς γιὰ τὸν Σίντ». Ἀλλὰ ἡ Ἀκαδημαϊκὴ κοταδίκη τοῦ Σαπελαὶν ξεχάσθηκε, ἐνῶ ὁ Σίντ μένει στοὺς αἰῶνες...

Πολλὰ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἰσπανοῦ Γκιλλέν ντὲ Κάστρο, «Τὰ νεανικὰ ῥόνια τοῦ Σίντ», ἔχει δανεισθῇ — ἀκόμη καὶ στίχους ὁλόκληρους. Προηγήθηκαν κι' ἄλ-

στοὺς δυὸ ἐρωτευμένους, φοβερὴ ἢ ἐσωτερικὴ διαπάλη στὴν ψυχὴ τοῦ καθενός.

Ἄξιός ἦτοποιὸς ἀξίου ποιητῆ ἀναδεικνύεται ἐδῶ ὁ Πιέρ Βανέκ. Ἐνας ἀφθαστος ἐρμηνευτὴς ὑπῆρξε στὸν μονόλογο ποὺ ἀνασύρει στὴν ἐπιφάνεια, ἐξωτερικεύει καὶ πλαστοργεῖ παραστατικὰ τὴν πάλη ποὺ γίνεται στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του. Κι' ἀληθινὴ συγκίνησι προκαλεῖ μαζί με τὴν Ρεζὶν Μπλαῖς ὡς Σιμένη στὸν τελικὸ διάλογο τῆς ἀγάπης, ποὺ μελωδεῖ ἀπὸ τὸν ἐξοχο λυρισμό του. Τῆς Σιμένης τὰ ἀδύνατα σημεῖα, ποὺ μειώνουν τὴν πεστικότητα καὶ προκαλοῦν κάποια ψυχρότητα γιὰ τοῦ ἐρωτᾶ της τοὺς καὶμούς, δὲν εἶναι λίγα. Ἀλλὰ καὶ ἀρκετὲς εἶναι οἱ στιγμὲς τῆς ὁμορφιάς καὶ τῆς συγκινήσεως.

Στὸ βάθος αὐτῆς τῆς συγκρούσεως, ἀναπτύσσεται, μιὰ ἄλλη ψυχολογικὴ διαπάλη, ποὺ ἐπισκιάζεται ἀπὸ τὴν πρώτη καὶ ἴσως δὲν προσέχεται ὅσο πρέπει μολονότι εἶναι εὐρηματικὴ γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Κορνέιγ: Ἀγαπᾶ καὶ ἡ Ἰνφάντη τῆς Καστίλλης, Δόνια Οὐρράκε τὸν Ροδρίγο. Δὲν διστάζει νὰ ἐξομολογηθῇ τὸν ἐρωτᾶ της στὴν παιδαγωγό της Ἰεονώρα, ἀλλὰ καὶ νὰ τὴν δεβσιώσῃ συνάμα ὅτι δὲν πρόκειται ν' ἀρνηθῇ τὴν τιμὴ ποὺ τῆς ἐπιβάλλει ἡ βασιλικὴ τῆς καταγωγῆς. Ἐδῶ ἡ ἀγάπη συγκρούεται μὲ τὴν ἀρετὴ. Καὶ μόνη σωτηρία βρῆσκει στὴν καταδίκη κάθε ἐλπίδας, στὴν πλήρη ἀπελπισία: Πολὺ σκιρτᾷ ἡ καρδιὰ τῆς ἀτυχῆς κοπέλλας γιὰ τὸν ἀνδρεῖο ἱππότη, ἀλλὰ κι' ἄλλο δὲν ζητᾷ ὁ νοῦς της παρὰ νὰ σμίξουν ὁ Ροδρίγος μετὰ τὴν Σιμένη, γιὰ νὰ τὸ πάρῃ κι' αὐτὴ ἀπόφασι πὼς δὲν πρόκειται ποτὲ νὰ χαρῇ τὸν ἐρωτᾶ της. Ἰσως θὰ ταίριαζε καλύτερα σὲ μιὰ Ἰνφάντη νὰ ἐξωτερικεύῃ λιγώτερο φωναχτὰ τὰ αἰσθήματά της. Κατὰ τὸ μεγαλύτερο ὅμως μέρος ἡ Ζιζέλ Τζουρὲ ἀπέδωκε τὸν ρόλο της.

Πειστικὰ ἐπίσης ὑποδύθηκαν τὸν Γκόμες καὶ τὸν Διέγο οἱ Ρολὰν Ροντιέ καὶ Λουσιέν Μπαρζόν. Ἐπιφυλάξεις ὅμως θὰ εἶχε κανεὶς γιὰ τὸν Ζώρζ Τουσσαὶν ὡς Δὸν Φερνάνδο βασιλῆα τῆς Καστίλλης, τὸν Ζεράρ Καρντεβὲ ὡς Δὸν Σάντσο θαυμαστὴ τῆς Σιμένης καὶ γιὰ τὴν ἴδια τὴν Μαρσέλ Τασσανκούρ μετὰ τὸν κάπως συριστικὸ τόνο της ὡς Ἐλβίρας παιδαγωγοῦ τῆς Σιμένης.

Ἀξίζει ὥστόσο νὰ σημειωθῇ ἡ ὀρθοφωνία τῶν Γάλλων ἡθοποιῶν. Καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ μὴν κάνει τὴ σύγκρισιν: Ἀκοῦς ἑλληνικά καὶ δὲν ξέρεις τί λένε. Κι' ἐδῶ ἀκοῦς μιὰ ξένη γλῶσσα καὶ τὴν καταλαβαίνεις ἀκέρια... Ἀς γένῃ τουλάχιστον αὐτὸ μάθημα καὶ στὸν τόπο μας.

Γενικὰ ἡ σκηνοθεσίᾳ τῆς Μαρσέλ Τασσανκούρ δὲν ἦταν ἀσχημὴ. Ἰσως δέβαια νὰ δοκίμασαν μιὸ κάποια μικρὴ ἀπογοήτευσιν, ὅσοι εἶδαν τελευταῖα ζωντανεμένους στὴν ὀθόνη τίς περιπέτειες τοῦ Σίντ. Δὲν εἶναι ποτὲ δυνατό νὰ ἀποδοθῇ στὴ σκηνὴ ἡ ἐπικὴ καὶ θεαματικὴ μεγαλοπρέπεια, ὅπως ἀποδίδεται μετὰ τὸν κινηματογράφο. Εἰς ἀντιστάθμισμα ὅμως ἐδῶ ἔχεις νὰ κάνῃς μετὰ ἀκέραιον τὸν λόγο. Αὐτὸν κατῴρθωσε νὰ ζωντανέψῃ ἡ Τασσανκούρ. Κι' αὐτὸς μίλησε στὴν ψυχὴ τοῦ κοινοῦ.

ΜΠΑΜΠΗΣ Δ. ΚΛΑΡΑΣ

Ὁ Πιέρ Βανέκ καὶ ἡ Φιζέλ Τζουρὲ, ὅπως ἐμφανίσθηκαν στὸν «Σίντ»

λοι δραματοῦργοι μετὰ τὸ ἴδιο θέμα. Ὁ Κορνέιγ ὅμως, ὑψώθηκε πάνω ἀπ' ὅλους. Μετὰ τὸ λαμπερό του ὕφος καὶ τοὺς ἀπαράμιλλους στίχους του — πολλοὶ ἔμειναν παροιμιώδεις — κατῴρθωσε μετὰ ἐκπληκτικὴ γιὰ τὸν 17ο αἰῶνα, ἐσωτερικὴ ψυχολογικότητα, νὰ ζωῇ ἀνάγλυφον τὴν δραματικὴ συγκρουσὴ ἀνάμεσα στὸ καθήκον καὶ τὸ αἶσθημα τῆς τιμῆς ἀπὸ τὴν μιὰ, τὸν ἀγνὸ ἐρωτᾶ καὶ τὸ ἀσίγαστο πάθος ἀπὸ τὴν ἄλλη. Μετὰ ἡττημένο φαινομενικὰ τὸ τελευταῖο, ἀλλὰ κυρίαρχα στὴν οὐσία μετὰ ἀμοιβαίᾳ ἀλληλεξάρτησιν καὶ τὰ δυὸ, στὴν ἐξίσωσιν τῆς ἀξίας ἀγάπης: Ἡ ἀγάπη εἶναι εὐχαρίστησι, ἡ τιμὴ εἶναι καθήκον. Ἀλλὰ μόνο ὁποῖος στεκεται στὸ ὕψος τοῦ καθήκοντος εἶναι ἀξίος γι' ἀγάπην. Κι' ἀδύνατο ὁποῖος ἀληθινὰ ἀγαπᾷ, νὰ μὴν ἐκτελέσῃ τὸ καθήκον του. Μετὰ τὴν πιὸ ἀδίστακτὴ καὶ ὑπερτατὴ θυσία. Κι' αὐτὴ ἀκριδῶς ἡ θυσία ὁδηγεῖ τελικὰ στὴ συμφιλίωσιν τῆς ἀγάπης μετὰ τὴ ζωὴ.

Εἶναι ἀλήθεια ὅτι τὸ ἔργο ἐκτυλίσσεται μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα παλῆας ἱπποτικῆς ἐποχῆς, μετὰ τίς ἀντίστοιχες ἀντιλήψεις γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἀγάπην, ποὺ ἤχουν σήμερα σὰν παρὰκαιρὲς ρητορείες καθὼς ἔχουν ἀλλάξῃ οἱ συνθήκες κι' ἔχουν, ἀλλοίμονο, συνθλιβῇ μαζί τους καὶ κάποια ζωτικὰ ἀνθρώπινα αἰσθήματα. Ἀλλὰ ἡ ἀγάπη μένει πάντα ἀγάπη καὶ τὸ χρέος πάντα χρέος. Κι' αὐτὸ εἶναι ποὺ ἀναδύεται σὰν ὕμνος, πέραν καὶ πάνω ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ ἔργου.

Εἶναι ἐπίσης ἀλήθεια ὅτι ἡ ὑπόθεσι διαδραματίζεται συμβατικὰ στὴν Καστίλλη καὶ ὅτι συμπιέσθηκε ὁ Κορνέιγ γιὰ νὰ τηρήσῃ τὴν τριπλὴ Ἀριστοτελικὴ ἐνότητα τόπου, χρόνου καὶ δράσεως, ἐνῶ ἄλλες ἴσως θὰ ἦταν οἱ διαστάσεις τοῦ ἔργου, ἂν δὲν ὑφίστατο τὴν ἐπίδρασιν τοῦ κλίματος Ρισελιέ. Ἀλλὰ ἡ ὅλη ἐκτύλιξι τοῦ ἔργου κρατεῖ σὲ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον τὸν θεατὴ καὶ προκαλεῖ τὴ συγκίνησιν του.

Σὲ δυὸ παράλληλα ἐπίπεδα, ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ, ἀναπτύσσεται ἡ δραματικὴ συγκρουσὴ. Στὸ πρῶτο πλάνο στέκουν ὁ γυιὸς τοῦ Δὸν Διέγο—Ροδρίγος καὶ ἡ κόρη τοῦ Δὸν Γκόμες Σιμένη. Εἶναι οἱ δυὸ βαθεῖα ἀγαπημένοι νέοι, ποὺ ἡ ἀγάπη τοὺς ὅμως τίθεται ὑπὸ δοκιμασίᾳ ἀπὸ τὴν ἀντιζηλία τῶν γονιῶν τους. Φονῆας τοῦ πατέρα τῆς ἀγαπημένης του ἀναγκάζεται νὰ γίνῃ ὁ δύστυχος νέος γιὰ νὰ ξεπλύνῃ τὴν προσβολὴ ποὺ ἔκανε στὸν δικὸν του πατέρα. Χρέος ἔχει καὶ ἡ κόρη νὰ ἐκδικηθῇ τὸν χαμὸ τοῦ πατέρα της: Κάνοντας τὸ καθήκον σου ἔδειξες καὶ σὲ μένα ὅτι πρέπει νὰ ἐκπληρώσω τὸ χρέος μου. Σκληρὴ ἡ μοῖρα, τραγικὴ ἡ συγκρουσὴ ἀνάμεσα